

Agnieszka STARCZEWSKA*

ANALIZA DOCHODÓW I WYDATKÓW GOSPODARSTW DOMOWYCH OSÓB PRACUJĄCYCH NA WŁASNY RACHUNEK W POLSCE W LATACH 2002-2007

Zarys treści: Autorka artykułu dokonuje analizy dochodów oraz wydatków gospodarstw domowych osób pracujących na własny rachunek w Polsce w latach 2002-2007. Analizie poddano przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 mieszkańca oraz wysokość i strukturę przeciętnych miesięcznych wydatków na 1 mieszkańca gospodarstwa domowego omawianej grupy społeczno-ekonomicznej.

Słowa kluczowe: gospodarstwo domowe osób pracujących na własny rachunek, dochody gospodarstw domowych, wydatki gospodarstw domowych, struktura dochodów i wydatków.

Wstęp

Gospodarstwo domowe stanowi istotny podmiot rynku. Jest podstawową jednostką gospodarującą, która podejmując szereg decyzji dąży do zaspokajania wspólnych oraz indywidualnych potrzeb jej członków. Jedną z ważnych funkcji gospodarstwa domowego jest pozyskiwanie środków finansowych. Istnieje szereg możliwości pozyskiwania dochodu, wśród których wyróżnić można pracę na własny rachunek. Ta forma zatrudnienia jest niezwykle istotna z punktu widzenia rozwoju gospodarczego kraju. Pracujący na własny rachunek uczestniczą w tworzeniu produktu krajowego brutto, tworzą rynek zbytu dostawcom, jak również przyczyniają się do zmniejszania bezrobocia, tworząc nowe miejsca pracy¹. Zamierzeniem artykułu jest dokonanie analizy sytuacji gospodarstw domowych osób pracujących na własny rachunek w Polsce w latach 2002-2007.

* mgr Agnieszka Starczewska, Zakład Finansów, Instytut Ekonomii i Zarządzania, Politechnika Koszalińska

¹ P. Dominiak, *Sektor MSP we współczesnej gospodarce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 138.

Dla osiągnięcia postawionego celu badaniu poddano dochody oraz wydatki gospodarstw domowych, posłużono się metodą prezentacji, analizy oraz oceny.

Dane empiryczne

Statystyki dotyczące budżetów gospodarstw domowych w Polsce pozyskuje Główny Urząd Statystyczny podczas corocznego reprezentacyjnego badania gospodarstw domowych. Niniejszy artykuł powstał w oparciu o publikacje wymienionego wyżej Urzędu². Informacje na temat liczby gospodarstw domowych objętych badaniem w latach 2002-2007 zaprezentowano w tabeli 1.

Tabela 1. Liczba gospodarstw domowych objętych badaniem w Polsce w latach 2002-2007

Table 1. Number of households included in the survey in Poland in years 2002-2007

		W tym gospodarstwa domowe osób pracujących na własny rachunek	
Rok	Ogółem	Liczba gospodarstw domowych	Struktura (w %)
2002	32 342	2 034	6,29
2003	32 452	2 021	6,23
2004	32 214	2 050	6,36
2005	34 767	2 166	6,23
2006	37 508	2 331	6,21
2007	37 366	2 432	6,51

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Source: Own elaboration based on GUS data

² Wykorzystane publikacje: *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2004*, GUS, Warszawa 2004, s. 177, 179, 181 (dane za rok 2002);

Mały Rocznik Statystyczny Polski 2005, GUS, Warszawa 2005, (wskaźniki struktury dochodów i wydatków dla roku 2003, s. 184-186);

Mały Rocznik Statystyczny Polski 2006, GUS, Warszawa 2006, (dane za rok 2003 – dochody rozporządzalne i wydatki ogółem, dochody i wydatki poszczególnych grup społeczno-ekonomicznych, gospodarstwa domowe objęte badaniem, s. 186, 188, 190, oraz wskaźniki struktury dochodów i wydatków dla roku 2004, s. 189-191);

Mały Rocznik Statystyczny Polski 2007, GUS, Warszawa 2007 (dane za rok 2004 – dochody rozporządzalne i wydatki ogółem, dochody i wydatki poszczególnych grup społeczno-ekonomicznych, gospodarstwa domowe objęte badaniem, s. 190, 192,194);

Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2007, GUS, Warszawa 2007, (dane za lata 2005-2006, s. 294, 296-301);

Mały Rocznik Statystyczny Polski 2008, GUS, Warszawa 2008, s. 188, 190-193 (dane za rok 2007).

Główny Urząd Statystyczny klasyfikuje gospodarstwa domowe do poszczególnych grup społeczno-ekonomicznych na podstawie kryterium wyłącznego lub głównego źródła utrzymania. Grupę gospodarstw domowych osób pracujących na własny rachunek stanowią gospodarstwa, dla których głównym źródłem utrzymania jest prowadzenie działalności gospodarczej, za wyjątkiem użytkownika gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie, w tym również wynajem nieruchomości oraz wykonywanie wolnego zawodu³.

W celu przeprowadzenia wszechstronnej analizy wartość przeciętnych dochodów oraz wydatków na 1 mieszkańca w gospodarstwie domowym w latach 2002-2004 oraz w roku 2007 obliczono na podstawie zamieszczonych w Rocznikach Statystycznych GUS wskaźników udziału poszczególnych kategorii w dochodach/wydatkach ogółem (dotyczy tabeli 2 oraz tabeli 3).

Kształtowanie się dochodów i wydatków⁴ gospodarstw domowych osób pracujących na własny rachunek

Wyznacznikiem popytu konsumpcyjnego zgłaszanego przez gospodarstwa domowe jest dochód rozporządzalny⁵. Obejmuje on bieżące dochody pieniężne i niepieniężne gospodarstwa domowego bez zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych opłacanych z tytułu osiągniętych dochodów, bez składek na obowiązkowe ubezpieczenie społeczne opłacanych przez ubezpieczonego pracownika oraz bez podatków opłacanych przez jednostki, które pracują na własny rachunek⁶. Gospodarstwa domowe przeznaczają dochód rozporządzalny na

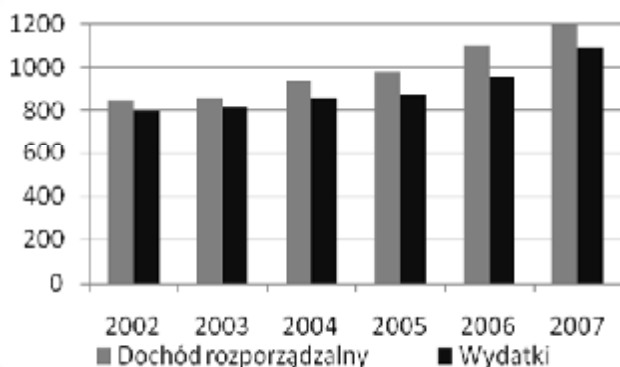
³ Dodatkowym źródłem utrzymania dla tej grupy gospodarstw domowych może być: praca najemna, użytkowanie gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie, emerytura, renta bądź inne niezarobkowe źródło. Przy czym dochód uzyskiwany z pozostałych źródeł jest niższy aniżeli dochód uzyskiwany z pracy na własny rachunek. [*Budżety gospodarstw domowych w 2006 r.*, GUS, Warszawa 2007, s. 7; *Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2007*, s. 290].

⁴ Zastosowane w artykule określenie „wydatki” dotyczy przeciętnych miesięcznych wartości przedmiotowej kategorii, przypadających na jednego mieszkańca gospodarstwa domowego. Natomiast określenie „dochód” dotyczy przeciętnych miesięcznych **dochodów rozporządzalnych** przypadających na jednego mieszkańca gospodarstwa domowego.

⁵ Rytlewska G., *Gospodarstwa domowe*, [w:] *System finansowy w Polsce 2*, red. B. Pietrzak, Z. Polański, B. Woźniak; Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 403.

⁶ Na dochód rozporządzalny składają się: *dochód z pracy najemnej* – obejmuje wszystkie dochody uzyskiwane z tytułu pracy najemnej: wynagrodzenia, wypłaty niezaliczane do wynagrodzeń, zasiłki chorobowe, zasiłki wyrównawcze, zasiłki opiekuńcze, dochody w formie niepieniężnej; *dochód z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie* (różnica

wydatki oraz oszczędności. Natomiast dochód do dyspozycji stanowi różnicę pomiędzy dochodem rozporządzalnym a pozostałymi wydatkami⁷. Jest on przeznaczany przez gospodarstwa domowe na wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz przyrost oszczędności. Na rysunku 1 przedstawiono przeciętne miesięczne dochody oraz wydatki gospodarstw domowych osób pracujących na własny rachunek w Polsce w latach 2002-2007.

Rysunek 1. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny oraz przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych osób pracujących na własny rachunek w latach 2002-2007

Figure 1. Average monthly available income and average monthly expenditures per capita in self-employed households in years 2002-2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Source: Own elaboration based on GUS data

między wartością produkcji rolniczej a poniesionymi na nią bieżącymi nakładami) pomniejszony o podatki związane z prowadzeniem gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie, oraz powiększony (od 2004 r.) o dopłaty dla rolnictwa; *dochód z pracy na własny rachunek* – część dochodu uzyskiwana z tego tytułu, jaka została przeznaczona na zakup towarów i usług konsumpcyjnych na potrzeby gospodarstwa domowego a także na inwestycje o charakterze mieszkaniowym; *dochód z własności i dochód z wynajmu nieruchomości*, które nie są związane z prowadzoną działalnością gospodarczą; *dochód ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych*; *dochód ze świadczeń pomocy społecznej*; *pozostały dochód* (m.in. dary, odszkodowania, wygrane w grach hazardowych i loteryjnych). [Źródło: *Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2007*, s. 291-292].

⁷ Do *pozostałych wydatków* zaliczamy: kwoty przekazane innym gospodarstwom domowym oraz instytucjom niekomercyjnym, koszty zakwaterowania młodzieży i studentów uczących się poza miejscem zamieszkania, alimenty dla osób prywatnych, niektóre podatki, straty pieniężne. [Źródło: *Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2007*, s. 292].

W całym analizowanym okresie dochód rozporządzalny przedmiotowej grupy wzrastał, jednakże w zróżnicowanym stopniu. W roku 2007 przeciętny miesięczny dochód na jedną osobę w omawianej populacji wynosił nieco ponad 1250 zł, i był o 48,5% wyższy aniżeli w pierwszym z badanych lat (2002 rok – 843 zł). Najniższy wzrost wystąpił w roku 2005 w porównaniu do roku poprzedzającego (o 4,5%), natomiast najwyższy w roku 2007 w stosunku do roku 2006 (13,5%).

Wydatki omawianej grupy gospodarstw domowych w całym badanym okresie również utrzymywały tendencję wzrostową, przy czym najniższy wzrost wystąpił w roku 2004 w porównaniu do roku poprzedzającego i wyniósł niecały 1%. Natomiast najwyższy wzrost odnotowano w roku 2007, kiedy to analizowane wydatki wzrosły o 14,5% w porównaniu do roku 2006. Przeciętne miesięczne wydatki na jedną osobę w przedmiotowej grupie wyniosły w roku 2007 niecałe 1100 zł i były o 37% wyższe niż w roku 2002 (798 zł).

Struktura dochodów gospodarstw domowych osób pracujących na własny rachunek

W tabeli 2 zaprezentowano dane dotyczące wysokości oraz struktury przeciętnego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwach domowych osób pracujących na własny rachunek w latach 2002-2007.

Z uwagi na specyfikę omawianej grupy społeczno-ekonomicznej, podstawowym źródłem jej utrzymania jest dochód z pracy na własny rachunek. W badanym okresie stanowił on średnio 75% dochodu ogółem. Istotnym źródłem dochodu w badanej populacji był również dochód z pracy najemnej. W pierwszym z badanych lat dochód ten wynosił prawie 113 zł i stanowił niecałe 13,5% dochodu rozporządzalnego na osobę. W kolejnych latach systematycznie wzrastał, osiągając w ostatnim z badanych lat poziom 176,40 zł, co stanowiło ponad 14% dochodu rozporządzalnego.

Duże znaczenie wśród źródeł dochodu w badanym okresie miał ponadto dochód ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz świadczeń pomocy społecznej. W 2002 roku dochód ten wynosił prawie 65 zł i stanowił 7,7% dochodu rozporządzalnego na osobę w gospodarstwie domowym. W kolejnych latach systematycznie wzrastał, osiągając w 2007 roku poziom 83 zł, jednakże jego udział w strukturze dochodu rozporządzalnego zmalał do poziomu 6,6%.

Największą dynamiką zmian w analizowanych latach charakteryzował się dochód z własności i z wynajmu nieruchomości, jego wartość wzrosła w badanym okresie o prawie 300%. W 2002 roku dochód ten wyniósł niecałe 2 zł, i stanowił 0,3% dochodu rozporządzalnego na osobę. W ostatnim z badanych lat jego poziom wzrósł do 10 zł i stanowił 0,8% struktury całego dochodu.

Tabela.2. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny w gospodarstwach domowych osób pracujących na własny rachunek na 1 osobę w latach 2002-2007

Table 2. Average monthly available income per capita in self-employed households in years 2002-2007

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	w PLN					
Dochód rozporządzalny	843,00	860,00	935,00	977,10	1102,63	1251,07
Dochód do dyspozycji	811,00	826,00	903,00	942,57	1058,86	1208,60
Dochód z pracy najemnej	112,96	114,38	126,23	130,67	144,97	176,40
Dochód z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie	1,69	0,86	0,94	4,74	4,53	6,26
Dochód z pracy na własny rachunek	624,66	634,68	698,45	735,90	841,20	932,05
Dochód z własności i z wynajmu nieruchomości	2,53	5,16	6,55	4,26	3,18	10,01
Dochód ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i świadczeń pomocy społecznej, w tym:	64,91	65,36	66,39	68,75	73,80	82,57
emerytury	22,76	21,50	20,57	28,00	30,41	37,53
renty	13,49	12,90	13,09	12,90	13,62	15,01
Pozostały dochód	36,25	39,56	36,47	32,78	34,94	42,54

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Source: Own elaboration based on GUS data

Należy ponadto nadmienić, iż poziom dochodów gospodarstw domowych osób pracujących na własny rachunek w całym analizowanym okresie był wyższy, aniżeli poziom dochodów gospodarstw domowych ogółem w Polsce w tym samym okresie.

Struktura wydatków gospodarstw domowych osób pracujących na własny rachunek

Podstawowym czynnikiem determinującym poziom oraz strukturę wydatków jest osiągnięty dochód. Ponadto sposób rozdysponowania osiągniętych dochodów uzależniony jest od indywidualnych cech charakteryzujących gospodarstwa domowe z poszczególnych grup społeczno-ekonomicznych⁸.

W tabeli 3 zaprezentowano dane dotyczące przeciętnych miesięcznych wydatków przypadających na 1 osobę w gospodarstwach domowych osób pracujących na własny rachunek w Polsce w latach 2002-2007.

Średnio 96% wydatków przeznaczano na towary i usługi konsumpcyjne. Największy udział w strukturze przeciętnych miesięcznych wydatków stanowiły wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe. W 2002 roku przeznaczano na nie 24,5% ogółu wydatków, natomiast w ostatnim z badanych lat 21%. Należy podkreślić, iż malejący udział wydatków na żywność w wydatkach ogółem, zgodnie z prawem Engla, jest sytuacją pozytywną i przejawem wzrostu dobrobytu gospodarstw domowych⁹. Ponadto znaczną część dochodu przeznaczano na użytkowanie mieszkania i nośniki energii (17,5% w roku 2002, 15,2% w roku 2007) oraz na transport (11,4% w roku 2002, 13,5% w roku 2007).

Największą dynamiką w całym badanym okresie charakteryzowały się przeciętne miesięczne wydatki na rekreację i kulturę, których wartość w ostatnim z badanych lat wzrosła o prawie 79% w porównaniu do roku 2002. Ponadto znacznie wzrosły wydatki na transport (62%), odzież i obuwie (56%), restauracje i hotele (54%) oraz wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego (52%)¹⁰.

Należy również zauważyć, że wydatki gospodarstw domowych osób pracujących na własny rachunek w analizowanych latach były wyższe, aniżeli wydatki gospodarstw domowych ogółem w Polsce w analogicznym okresie.

⁸ B. Podolec, *Analiza kształtowania się dochodów i wydatków ludności*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Kraków 2000, s. 41.

⁹ Szerzej: Szopa B., *Kondycja polskich gospodarstw domowych i jej zmiany*, [w:] *Zachowania decyzyjne podmiotów gospodarczych*, red. D. Kopycińska, Printgroup, Szczecin 2006, s. 136, oraz Włodarczyk-Śpiwak K., *Zmiany struktur wydatków gospodarstw domowych w Polsce*, [w:] *Konkurencyjność podmiotów rynkowych*, red. D. Kopycińska, Katedra Mikroekonomii Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2008, s. 162.

¹⁰ Zmiana w roku 2007 w stosunku do roku 2002.

Tabela 3. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych osób pracujących na własny rachunek w latach 2002-2007

Table 3. Average monthly expenditures per capita in self-employed households in years 2002-2007

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
	w PLN					
Wydatki na 1 osobę ogółem	798,00	817,00	855,00	869,80	955,26	1093,81
w tym:	w PLN					
Towary i usługi konsumpcyjne	765,28	783,50	822,51	835,27	911,48	1051,15
żywność i napoje bezalkoholowe	195,51	191,18	200,07	204,86	216,07	229,70
napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe	22,34	22,88	22,23	14,07	15,26	26,25
towary nieżywnościowe i usługi, w tym:						
odzież i obuwie	51,87	53,11	51,30	58,14	67,47	80,94
użytkowanie mieszkania i nośniki energii	139,65	143,79	147,92	144,81	161,90	166,26
wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	43,09	43,30	41,04	45,10	51,00	65,63
zdrowie	25,54	26,14	29,93	29,71	33,39	38,28
transport	90,97	99,67	115,43	97,86	102,79	147,66
łącznie	43,89	44,94	44,46	56,41	56,44	60,16
rekreacja i kultura	63,04	67,81	76,10	82,32	92,84	112,66
edukacja	17,56	18,79	17,96	15,57	17,65	18,59
restauracje i hotele	19,95	19,61	22,23	23,51	26,00	30,63
inne towary i usługi	44,69	44,12	44,46	45,03	52,37	61,25
Pozostałe wydatki	32,72	33,50	32,49	34,53	43,78	42,66

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Source: Own elaboration based on GUS data

Dochody i wydatki gospodarstw domowych osób pracujących na własny rachunek na tle pozostałych grup społeczno-ekonomicznych

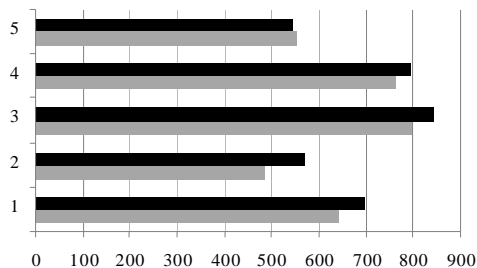
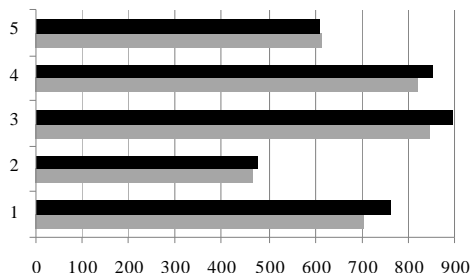
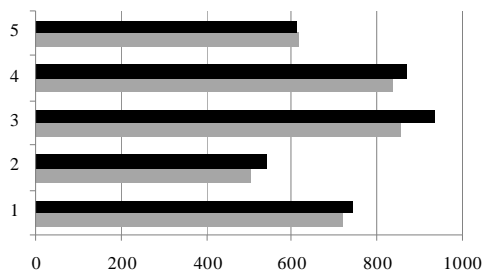
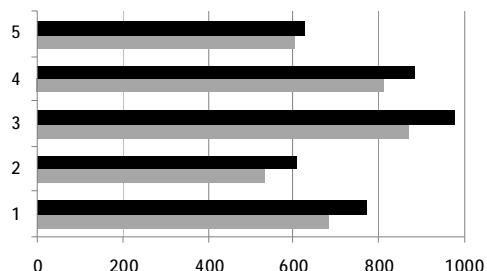
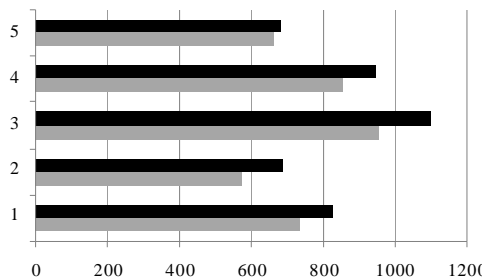
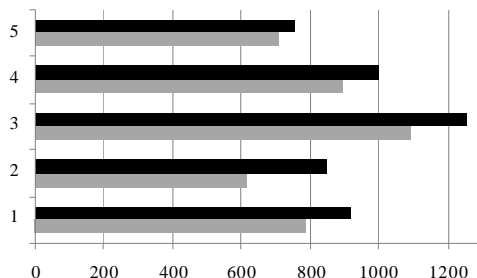
Na rysunku 2 zaprezentowano przeciętne miesięczne wydatki oraz dochody rozporządzalne przypadające na 1 osobę gospodarstwa domowego w Polsce w latach 2002-2007 w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych.

W badanym okresie nastąpił wzrost zarówno dochodów, jak i wydatków we wszystkich grupach gospodarstw domowych, przy czym zróżnicowane było tempo tych zmian. Najwyższy procentowy wzrost dochodów oraz wydatków na przestrzeni sześciu analizowanych lat odnotowano w gospodarstwach domowych osób pracujących na własny rachunek. Ponadto, w badanym okresie grupa ta charakteryzowała się najwyższym poziomem przeciętnych miesięcznych dochodów rozporządzalnych oraz przeciętnych miesięcznych wydatków przypadających na 1 osobę w gospodarstwie domowym.

Najniższym poziomem wydatków w analizowanym okresie cechowały się gospodarstwa domowe rolników. Natomiast najniższy poziom przeciętnych miesięcznych dochodów rozporządzalnych przypadających na jednego mieszkańca gospodarstwa domowego w latach 2002-2005 odnotowano w gospodarstwach domowych, których głównym źródłem utrzymania był dochód z gospodarstwa rolnego, natomiast w latach 2006-2007 w gospodarstwach domowych rencistów.

W analizowanych latach przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny przypadający na jedną osobę w gospodarstwach domowych, których głównym źródłem utrzymania była praca na własny rachunek był średnio 63% wyższy niż przypadający na osobę w gospodarstwie domowym rolników, średnio 56% wyższy od przedmiotowego dochodu w gospodarstwie domowym rencistów, średnio 27% wyższy niż w gospodarstwach domowych pracowników oraz średnio 12% wyższy aniżeli przeciętny miesięczny dochód przypadający na jedną osobę w gospodarstwie domowym emerytów.

Podobnie kształtują się relacje pomiędzy przeciętnymi miesięcznymi wydatkami przypadającymi na jedną osobę w gospodarstwie domowym osób pracujących na własny rachunek a omawianą kategorią w pozostałych grupach społeczno-ekonomicznych. Na przestrzeni sześciu badanych lat były one wyższe średnio o 70% niż wydatki gospodarstw domowych rolników, średnio 44% wyższe aniżeli wydatki gospodarstw domowych rencistów, średnio 27% wyższe od wydatków gospodarstw domowych pracowników oraz średnio 8% wyższe niż przeciętne miesięczne wydatki przypadające na jedną osobę w gospodarstwie domowym emerytów.

Rok 2002**Rok 2003****Rok 2004****Rok 2005****Rok 2006****Rok 2007****Legenda:**

Gospodarstwa domowe: 1– pracowników, 2– rolników, 3- pracujących na własny rachunek, 4- emerytów, 5- rencistów

■ dochody
■ wydatki

Rysunek 2. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny oraz przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych w Polsce w latach 2002-2007, według grup społeczno-ekonomicznych (w PLN)

Figure 2. Average monthly available income and average monthly expenditures per capita in households in Poland by socio-economic groups in years 2002-2007 (in PLN)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Source: Own elaboration based on GUS data

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza dochodów oraz wydatków gospodarstw domowych osób pracujących na własny rachunek wykazała, iż sytuacja tej grupy społeczno-ekonomicznej uległa korzystnym przemianom. W całym badanym okresie następował systematyczny wzrost zarówno dochodów, jak i wydatków omawianej populacji. Istotne zmiany nastąpiły w strukturze wydatków, odnotowano wzrost udziału wydatków na rekreację i kulturę oraz spadek udziału wydatków na żywność w strukturze wydatków ogółem, co można uznać za przejaw poprawy dobrobytu badanych gospodarstw domowych. W okresie sześciu analizowanych lat zarówno poziom wydatków, jak i dochodów gospodarstw domowych pracujących na własny rachunek był wyższy w porównaniu do pozostałych grup społeczno-ekonomicznych.

Bibliografia

1. *Budżety gospodarstw domowych w 2006 r.*, GUS, Warszawa 2007,
2. Dominiak P., *Sektor MSP we współczesnej gospodarce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005,
3. *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2004*, GUS, Warszawa 2004,
4. *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2005*, GUS, Warszawa 2005,
5. *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2006*, GUS, Warszawa 2006,
6. *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2007*, GUS, Warszawa 2007,
7. *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2008*, GUS, Warszawa 2008,
8. Podolec B., *Analiza kształtowania się dochodów i wydatków ludności*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa-Kraków 2000,
9. *Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2007*, GUS, Warszawa 2007,
10. Rytlewska G., *Gospodarstwa domowe*, [w:] *System finansowy w Polsce 2*, red. B. Pietrzak, Z. Polański, B. Woźniak, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008,
11. Szopa B., *Kondycja polskich gospodarstw domowych i jej zmiany*, [w:] *Zachowania decyzyjne podmiotów gospodarczych*, red. D. Kopycińska, Printgroup, Szczecin 2006,
12. Włodarczyk-Śpiewak K., *Zmiany struktur wydatków gospodarstw domowych w Polsce*, [w:] *Konkurencyjność podmiotów rynkowych*, red. D. Kopycińska, Katedra Mikroekonomii Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2008.

THE ANALYSIS OF INCOMES AND EXPENDITURES OF THE SELF-EMPLOYED HOUSEHOLDS IN POLAND IN YEARS 2002-2007

The authoress of the article surveyed the incomes and expenditures of the self-employed households in years 2002-2007 in Poland. The average monthly available income per capita in household and also monthly expenditures per capita in household of this socio-economic group of the population were taken into consideration.

Key words: households expenditure, households income, self-employed household, the structure of the income and expenditures.